

Fordomtima ungdomsnöjen

Västervik- och
år 1971

I seklets första årtienden, i min ungdom, fanns det ej så många allmänna nöjestillställningar som nu för tiden. Någon fast biolokal existerade inte på landsbygden, utan ibland kom det någon kringresande föreläsare som visade upp bilder på en vit duk. Mest var det ljusbilder, men någon gång förekom det väl rulliga bilder. Godtemplearen i Hallingeberg blev oftast lokalen för dessa föreställningar. Ibland var det någon trollkonstnär som hade uppvisningar. Jag minns väl när "orm- och krokodilmänniskan" och tillika "svärdsdukaren" tillsammans med "Damen med diamanthänderna" skulle komma till vår ort, ty då blev spänningen stor bland befolkningen. Lokalen var denna gång hos en ensamboende kvinna vid namn Klara Boje: hon upplät sitt enda rum i sin lilla stuga. Rummet blev övertullat och ungdomarna stod packade på både bord och stolar och även hennes säng fick bli sittplats.

Vi tyckte att det var hemskt och spännande när svärden drogs upp och ned i svärdsdukarens svalg. Ännu mer spännande blev det när de bars fram ett par järnstänger, som anskaffats från "Bjärke sneje". Damen virade en vit nåsduk om stängens mitt och satt bakåtutad med stängen lades i hennes mun. I vardera ändan av stängen stod två karlar, som höll emot. Till synes utan svårighet bjödes stängen av damens s. k. "diamanthänder". Detta blev ett stort nummer och en sensation som det pratades om länge. När en beaktant till oss, en äldre kvinna eller vanligare sagt gull, sporde detta yttrade hon med full övertygelse: "Då ska ni inte inbille mej, nå, då förvrängde syna på er allehop å då va bare ett halmstrå, som ho tuggde på". Så resonerade och trodde de äldre förr i tiden.

För att vi ungdomar skulle komma samman, få dansa och ha lite roligt ordnade vi ibland till s. k. "hopläggesväningar". Det var ett gäng ungdomar, som kom överens om att styra till med en "sväng", som vi alltid sade. Först måste vi skaffa lokal och det brukade gå ganska lätt, ty alltid fanns det något torpställe, stuga eller annan bostad som stod tom. Musik ordnades också lätt, ty det var ej så stora fördringar och det fanns gott om både drag- och munspelare och så trattgrammofoner. Även fiol kunde komma till användning. Vi enades först om vem och hur många ungdomar som skulle inbjudas till denna sväng. Sen köpte vi socker, kaffe och grädd, porslin lånade vi i Hummelstads gamla handelsbod, och allt bröd bakades av de styrande. Vi som hade tjänst fick av vår matmor löfte att baka efter arbetsdagens slut. Jag och en kamrat bakade vid ett tillfälle vetedag på tio kilo vetemjöl och ett par sorter småbröd. Den natten blev det ingen sömn för oss. Alla utgifter delades och det brukade stanna på omkring 25-30 öre pr person, ty arbetet var frivilligt och kostade ej något.

Vi hade mycket roligt på dessa hopläggesväningar, ty det var enkelt och okonstlat. Det förekom både sitt- och ringlekar och vi dansade efter ljuvliga toner som t. ex. Hammarforsens brus, Syrendoff, Livet i finnskogarna m. fl. gamla valser. Det förekom även lättare dans som hambo, schottis, polskor och polkett för dem som ville sätta lite mera fart på benen och det ville väl alla, eftersom vi var unga och pigga. Ett par kvällar efter denna tillställning hade vi tyrande en s. k. "eftersväng", ty vi måste göra i ordning och återställa vad vi lånat. Vid påsken hade vi äggsexor och då äts det ägg under tävling. Det hände att en del pojkar kunde äta upp ett helt tjug ägg: alltså 20 stycken.

En del dansföreställningar eller svängar förekom ibland i hemmen, och då blev vi bjudna på både kaffe och mat; det kunde bli riktiga storkalas. Det var roligt när man blev hemmbjuden till en del ungdomar och deras föräldrar tog emot med stor gästfrihet och glädje. Jag tänker ofta på dessa trevliga, roliga bjudningar med deras stora smörgåsbord, som bestod av alla möjliga hemlagade rätter, det hemkärnade smöret med hemstod ost ej att förglömma. Efterrätterna bestod vanligast av läckra ostkakor i kopparkunkar eller på stora runda ostkakefat och till ostkakorna serverades hemkoikt sylt, frukt och de röda ingefärsparönen uteblev sällan eller aldrig och naturligtvis inte heller stora skålar med tjock vispad grädd. Kaffebordet var ej sämre, ty det flödade av goda hembakade kakor och tårter. Till lite avsvakning under lek och dans fanns både hembryggt enbärs- och äppelrök, vilket även bjöds på under måltiden.

Sommartid dansades det på en lövad loge eller också i något annat stort rum, som då var klätt med björkar och eklöv. Det var alltid stämning och tjusning över det hela, sommarnattens ljumma vindar smekte våra kinder när vi mellan dans och lek gick ut par om par för att svalka oss. Hempromenaderna blev även ljuvliga när solen redan stod högt på himlen.

Vi kunde även hitta på enklare nöjen, ty sommartid gick vi ut tidigt en morgon liksom vid nutidens gökottor. Målet blev ofta Nyckelberget ovanför Hummelstad, där vi fick avnjuta en kaffetar i solens uppgång. Utsikten över Långsjön under skrätt, glädje och sång och dragspelsmusik beredde oss en trevlig stund innan vi gick till vårt arbete, som började klockan 5-6. Vi flickor gick ofta i sällskap ut för att plocka blommor och vi sökte även flitigt efter lyckoklöver. En del av oss gömde sitt fyr eller femklöver, vilket lades i press, i någon tjock bok, och det blev för det mesta vår konfirmationsbibel. En del påstod att ett lyckoklöver skulle ätas upp, ty då blev det extra stor lycka. Midsommarafton plockade vi alltid de sju eller nio blomstren, de lades under huvudkudden, alla ylle

se sin käreasta i drömmen. Alla ungdomar drömde om lycka och kärlek på ett helt annat sätt då än nu för tiden. Det byggdes luftslott under hopp och trohet. Kärleken kom vakker och smygande till de unga, det blev stora lyckokänslor bara genom en handtryckning eller ett ögonkast.

Dåtidens ungdom hade för sed att ibland "klä ut sig" och då kunde det hända de mest spännande saker. Min kamrat och jag klädde ut oss i manliga kläder en lördagskväll och gick till Frösvi dansbana. Det var lite skymning så vi klarade oss någon timma med flitigt uppbyggande av flickor, men slutligen märkte vi några pojkar som hade samlat sig i närheten av oss, och hörde dem säga: "Ska vi ge dom smörj?" Då fann vi för gott att kvickt försvinna, men roligt hade vi haft.

Det gick sämre för några pojkar som först var ute och spelade lite hartzfiol på några fönster. Sedan knackade de på hos en familj, men där blev de emottagna av flygande strykjärn m. m. De var utklädda och ej igenkända. Efter detta, på hemväg, råkade en av dem ramla och slå sig. Ja, så kunde det gå ibland.

Vi hade ännu enklare nöjen, ty vi kunde samlas vid något vägskil och där sittande på en gårdsgård sjunga, skämta och berätta spökhistorier, ty det var alltid ett tacksamt ämne. Vi gick även hela gäng till någon vän för att äta körsbär. Då tänker ja närmast på Gröndahl, ty där hos en ungdomsvän hade vi många roliga och underbara kvällar. Vi klättrade i körsbärsträden och när vi var mätta av bär bjöds det på en kaffetar och till sist fick vi lyssna till en trattgrammofons toner, ty det var ofta någon ny platta som skulle avlyssnas.

Det var inte bara sommartid som vi ungdomar roade oss. På vintern kunde vi samlas för att åka kälke om kvällarna. Det förekom även slädparti, vilket hade sin stora tjusning när den långa raden av slädar åkte fram på landsvägar genom snötyngda skogar. Det var ljuvligt att lyssna på bjällerklängen, höra hästarnas frustande och känna doften av

deras svett och varma ånga; vi hade inga besvär med möte av bilar. Vi hade alltid ett bestämt mål där vi drack kaffe och fick värma upp oss vid de öppna spisarnas eldar, som flammade glatt och livligt. Vid hemfärden kanske den stjärnupplysta himlen och månen log mot oss och då tänades nog kärleksgnistor i många unga bröst.

Det har för mig berättats att under förra seklet brukade ungdom från gårdarna Brotorp, Bromåla, Bjärka, Frösvi och Hummelstad samlas ute på Långsjön på söndagsmornar för att gemensamt åka skridsko hela hela Långsjön ner till Ankararum och fortsätta till Hjorted för att där bevista högmässan i Hjortedes kyrka. Vid dessa färder var det en dräng som ansåg sig vara den skickligaste hastighetsåkaren. Han var ibland lite överlägsen och frågade en piga

från Brotorp om hon ville kappå med honom. Hon gick med på föslaget, fäste upp sina hellånga kjolar och satte fart oah där för drängen ge tappt, ty flickan avgj med seger till alla de andras förtju ning.

När jag nu tänker på min ungdomstid för omkring 50 år sedan, lever jag in i allt och glömmar aldrig jag tycker mig åter vara ung. Det underbart att minnas och se tillbaka på allt vad man upplevde, tro att fattigdom och strängt arbete d minerade så långt fram som på 192

talet. Ungdomsåren var ändå en helig tid i många avseenden. Det kän skönt att minnas och kunna drö ma därom.

RUT HERMANSSON

Ungdoms- drömmar

AV RUT HERMANSSON

I ungdomens vår
allt lockande står
under kärlek, kysar och smek.
Med glädje och skrätt
gör allting så glatt
under drömmar, luftslott och lek

Vi tro kanske då
det skall så fortgå
var dag och är hela livet.
När ungdomens fröjd
nätt upp till sin höjd
det ändå ej så har blivit.

Ty skuggan ibland
sträcker ut sin hand
och fort skymmer vårt
ungdoms hopp.
Men är vi då två
vi bättre förstå
allt, som möts under livets lopp.

Vi kan än när gång
höra ungdomens sång
ifrån länge sen flydda dor.
Då känns det skönt
när ungdom vi rönt
i de minnen som leva kvar.